

ԲԻՆԿՈՆԵՅԱ ԱՅԿԱԿՄԱՆ

ՄԱՐԻ ՄԱՐԻ ՄԱՐԻ ԱՅԿԱԿՄԱՆ
ԿՐԻՍՏՈՍ, ԵՐԵՎԱՆԻ
ԿԱՌԱՐԱՆՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԸ

Հայաստանյայց Առաքելական Սբ Եկեղեցին նշեց Ն. Ս. Ս. Տ. Տ. Գաբրելի Բ ճայրագույն Պատրիարք և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օծման և գահակալության 15-րդ տարեդարձը

Լոյսերի 4-ին Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցում նշվեց Նորին Սրբության օծման և գահակալության 15-րդ տարեդարձը։ Առավոտյան Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանի հանդիսությունների դահլիճում Ն. Ս. Ս. Տ. Տ. Գաբրելի Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիպում ունեցավ Մայր Աթոռի պաշտոնական հետ։

Մայր Աթոռում տեղակայված բոլոր բաժինների և հաստատությունների շուրջ չորս հարյուր աշխատակիցների անուից Ամենայն Հայոց

ցուն գահակալություն՝ սրբազան վատահեցեց, որ Մայր Աթոռի պաշտոնական հետ հանդիպում ունեցավ Նորին Սրբության օծման և գահակալության 15-րդ տարեդարձը։ Առավոտյան Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանի հանդիսությունների դահլիճում Ն. Ս. Ս. Տ. Տ. Գաբրելի Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիպում ունեցավ Մայր Աթոռի պաշտոնական հետ։

Կաթողիկոսին շնորհավորեց վարչատնտեսական բաժնի տնօրեն Մուշեղ եպս Բաբայանը։ Սրբազանն իր խոսքում ընդգծեց, որ այս հոբելանական իրադարձությունը Մայր Աթոռի աշխատակիցներից յուրաքանչյուրի մոտ տարբեր ապրումներ են հիշողություններ է արթնացնում, միում անդրադառնալու տարիների ընթացքում իրենց բերած ծառայությանը Մայր Եկեղեցուն և աշխարհասփյուռ հայ ժողովրդին։ Նորին Սրբությանը մարդկային բաշխող կյանքի բազում տարիներ են ազգաշահ նորանոր իրագործումներով և

պիսի առիթ ու հնարավորություն ընձեռեց՝ առավելագույն չափով ծառայություն մատուցելու մեր ժողովրդին։ Անդրադառնալով եկեղեցական կյանքում արձանագրված հաջողություններին՝ Վեհափառ Հայրապետը դրանցում կարեւորեց Մայր Աթոռի աշխատակիցների դերակատարությունը։ «Անցած 15 տարիները իմաստավորված են ձեռքով, ձեռքով աշխատանքով։ Այն, ինչ կատարված է Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածնում, արված է ձեռքով, ձեռքով, ձեռքով աշխատանքի շնորհիվ։ Դուք եք կանգնած եղել այդ ձեռքերի»։

րումների ակունքներում։ Մենք մեր սրտի խորքից բերում ենք մեր գահակալության ձեռք և յուրաքանչյուրիդ ատու՝ շնորհակալություն՝ ձեր նվիրյալ աշխատանքի ու ծառայության համար։ ...Ես բարձրորեն գնահատեմ եմ յուրաքանչյուրի ծառայությունն այս հաստատությունում, միշտ ունեցել եմ սեր ձեր նկատմամբ՝ ե՛ր որպես ազգի գավալների, ե՛ր որպես այս հաստատության պաշտոնյաների»։

Նորին Սրբությունը նաեւ գոհունակություն հայտնեց Աստծուն, որ այս տարիների ընթացքում ազնվահոգի բարեխառ շատ հայրերից, գիտակցելով Հայ Եկեղեցու առաքելության կարեւորությունը, զորակից են եղել Հայոց Եկեղեցուն և Հայոց Հայրապետին՝ կյանքի կոչելու ազգայնապատ և հայրենաշէն բազում ծրագրեր։

Հանդիպման ավարտին, օրհնելով Մայր Աթոռի պաշտոնական հետ, Ամենայն Հայոց Հայրապետը հորդորեց, որպես Հայոց Եկեղեցու հավատավոր անձեր, որպես նախնայաց արժանավոր գավալներ, հպարտության զգացումով ու նվիրումով շարունակել իրենց ծառայությունը Մայր Աթոռում։ «Այստեղ ծառայող յուրաքանչյուր անձ պաշտոն չէ, որ իրականացնում է, այլ ոգի է ապրում է դուռ, արդիւն է իր հոգում կրում այդ աշխատանքի ընթացքում։ Սա սուրբական աշխատանք չէ, որ դուք իրականացնում եք այս հաստատության մեջ. առաքելություն է, որի իրականացումը եք, որի իրագործման մասնակիցներն եք»,- ընդգծեց Նորին Սրբությունը՝ բարի արդյունավորում մարդկային պաշտոնական շնորհի, որպեսզի առավել շնանա ու պայծառաւ Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածինը, եւ նրա օրհնությունը շարունակ բաշխվի ի սփյուռս աշխարհի։

Մայր Աթոռի պաշտոնական հետ հանդիպումից անմիջապէս հետո Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մատենադարանում Նորին Սրբությունը հանդիպում ունեցավ միաբանության հետ։ Հանդիպմանը Մայր Աթոռի ավագագույն միաբաններից Ոսկան արք. Գալիաթյանը միաբանության անունից շնորհավորեց Ս. Գրիգոր Լուսավորչի Աթոռի 132-րդ գահակալին։ Սրբազանն իր խոսքում անդրադարձ կատարեց այն բոլոր ձեռքբերումներին, որ արձանագրվել են եկեղեցական կյանքում Գաբրելի Բ Յուրաքանչյուրի գահակալության 15 տարեկան ընթացքում։ Ոսկան սրբազանը կարեւորեց ընդգծեց նաեւ Մայր Աթոռում կատարված բարեկարգչական հսկայածափալ աշխատանքները, որոնց շնորհիվ Սբ Էջմիածինը նորովի և ավելի բարեկարգված է ներկայանում այցելու ուխտավորներին, իսկ հոգեւոր կյանքը հայրենիքում և Սփյուռքում տարբեր նորահաստատ

կառույցների գործունեության և նորագործի իրականացման արդյունքում զարթոնք է ապրում։ Սրբազան հայրը Նորին Սրբությանը մարդկային խաղաղ և անվտանգ հովհապետության երկար տարիներ՝ ի պայծառություն Հայոց Եկեղեցու և ի միջոցառություն հավատավոր հայ ժողովրդի։ Այնուհետեւ Մայր Աթոռում համարվեց միաբանների ուղղունեց եւ հայրապետական իր օրհնությունը բաշխեց Գաբրելի Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։ Նորին Սրբությունը նախ իր մտորումները ներկայացրեց անցած տասնինը տարիների հովհապետական իր ծառայության ընթացքի վերաբերյալ՝ երախտագիտություն հայտնելով Մայր Աթոռի միաբաններին, որ հավատացել, վստահել են գորակցել են Հայոց Հայրապետին՝ կյանքի կոչելու այն բոլոր տարիների ընթացքում։ Այս Վեհափառ Հայրապետը, նվիրյալ ծառայության համար իր գնահատանքը հայտնելով Մայր Աթոռի միաբանությանը, հորդորեց միասնական ջանքերով, քրիստոնեական սիրո ոգով առավել պայծառացնել Ս. Եկեղեցին և արդյունավորել Եկեղեցու առաքելու-

թյունը ժողովրդի կյանքում, հայրորդիների հոգիներում գործացնել հավատք և արդիւնք։ Խոսելով ժամանակի հրամայականների մասին՝ Գաբրելի Բ Հայրապետն ընդգծեց, որ այսօր ժողովրդին այլևս դեմքով դարձած է դեպի Եկեղեցին և պատրաստ է եկեղեցականին ընդունել իր հարկի տակ։ «Վճարող ժամանակ է Եկեղեցու համար։ Թեւ չունենք բավարար թվով Եկեղեցականներ, սակայն այդ պակասը կարող ենք լրացնել մեր ջանքերի բազմապատկումով։ Այդպես կարող ենք արժանաւայ մեր նախնայ օրհնությանը»,- նշեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ պատգամելով միաբաններին առաքելության և կոչման բարձր գիտակցությամբ և նվիրումով շարունակել իրենց օրհնաբեր սպասավորությունը

պետին՝ կյանքի կոչելու այն բոլոր տարիների ընթացքում։ Այս Վեհափառ Հայրապետը, նվիրյալ ծառայության համար իր գնահատանքը հայտնելով Մայր Աթոռի միաբանությանը, հորդորեց միասնական ջանքերով, քրիստոնեական սիրո ոգով առավել պայծառացնել Ս. Եկեղեցին և արդյունավորել Եկեղեցու առաքելու-

հայ ժողովրդին։ Ամենայն Հայոց Հայրապետն արդիւնքով հայցեց Երկնավորից պայծառ պահել ու պահպանել Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին, խաղաղ Հայոց աշխարհը, եւ անասան՝ Հայոց պետականությունը։ Հանդիպումն ավարտվեց Հայրապետական մարդեգրով և Պահպանիչ արդիւնքով։

Շարունակությունը՝ էջ 3

Հայ Առաքելական Եկեղեցու եպիսկոպոսաց ժողովը
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջնիաժնում

Նոյեմբերի 11-ին Մայր Գևորգ Աբեղայի հիմնադրամի կողմից Մ. Օ. Ս. Օ. Տ. Գաբրիելի Բ ծայրագույն Պատրիարքը և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը և Մ. Օ. Ս. Օ. Տ. Կրպմ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը, սկսվեց Հայաստանիայց Առաքելական Ս. Եկեղեցու եպիսկոպոսաց հերթական ժողովը: Ժողովին մասնակցում էին Հայ Եկեղեցու 61 արքեպիսկոպոս և եպիսկոպոս:

Ժողովի ախոբոր զոր՝ Նոյեմբերի

Վրժանք համար:
 Ժողովը սկսվեց միասնական՝
 Տեղումական աղթողով, որից հետո
 բացման եւ որոշույի խոսքով հան-
 ռես եկավ եպիսկոպոսաց խախորդ
 ժողովի դիվանի պատմաառնեապետ
 Կաթակ արք. Պարսամյանը:
 Այնուհետեւ ներկայներին իրեց
 հայրապետական պատմաառնեապետ
 Բարեգին Բ Ամենայն Յայոց Կա-
 թողիկոսը եւ Արամ Ա Մեծի Տանն Կի-
 լիկոյ Կաթողիկոսը:

վելու աստվածախնամ հովանու
ներքո քրիստոսակերտ Մայր Աթոռ
Սուրբ Էջմիածնում:

Անցյալ տարի եսիսկսված ժողովրդականության հոսանքը, նախապես իրադարձություն էր, այլևս կարելի էր ենթադրել եկեղեցական կյանքում, քանզի դարեր շարունակ ծանր ու ռժկարի ժամանակների, անարժեքականության իրավիճակների ու հաճախմանների, եկեղեցականության խնդիրների պատճառով կարող էր լինել կազմակերպել եսիսկականություն դասի համայնությունը: Եսիսկ ժողովրդական աշխատանքները մեկ ունեցան օգուտատու քննարկություն, քննարկեցին եկեղեցական էր ծիսական հարցերի անակցող, սոցիալական բնագավառների վերաբերյալ որոշումներ՝ ի նպաստ մեր Սուրբ Եկեղեցու առաքելության գործընթացում ու արդյունավորման ու մեր հոգեւոր, ազգային ու հայրենական կյանքի առաքելությամբ:

պայլապա մեր իդեոն եւ տեսեալ կանեոն: Տախիստոսայ սայ ժողովի օրակարգում մենք անդադարաւ աւաղու եւք Տեղապաւնության գոհեալ իր արդաստանն հաշկանն արարող կարգադրեալ եւ Ժմտական կանոնաւորակի, սուրբ Մարտոշայան խորիւրդի բարեխաբայալ Ժմտակարգի, ուրոշ ջրջագծում ղեկուն կան հմտական կարգուրդ իր շարք հայրեք: Առաջադասեալ է, որ օրակարգումը է նաեւ Առաջադասեալ Վարդապետի արդաստանն գործընթաց ձեւաւարկութեւ: Արդարեւ, եւնեւ ղեկին գործունակ է իր սրբերով, որանք լուսավոր կանքն վնասավորութիւն կանքն եւնեւ ղեկին օրտանաւորութիւն կանքն բարեխառնական արդեգրութիւն Տեղապաւնության գոհորդ արդարեւ ստունակ նաեւ պիտի շարունակակի դաւաճեալ ի վեր մեր եւնեւորում դարաստան

տրդելով տեղումնապատվել առաքելությունը, սիմվոլական կարեորտով և բարոյությունն այս կյանքի, ինչպես ուսուցանում է առաջըլլալ. «Աստուածապաշտությանը զգուշավոր է ամեն ինչ, եւ եւս ունի կեանքի աւերիչը, այս կեանքի եւ հաղործմանը» (Մ ՏԻՄ. 4.8): Հայ եկեղեցին, ինչպես դարձել շարունակ, այստեղ էլ ցանկ եւ կայստաւ է բերում իմ Պարկունիքի գործանքն, Սիւրբոյի կեանքնաւորութան, իմ ժողովրդի հախաղ կյանքի ու բարոյ եկեղեցին համար: Անկախ եւս իմանալիս իրողութեամբ պիտի շարունակեմ միջազգային հաղթական ընդդէմ անդելի պայտն եւմ Սուրբ եկեղեցւոյ կողմ: Համարն շարքը ցեղասպանութեան համընդհանրական դատաւարատման, Արցախի իմ ժողովրդի ազատ ապրելու իրականութեան հաճախ:

10-ին, եպիսկոպոսաց դասը, գլխավորությամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գաբրելին Բ Ծայրագույն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ Ն. Ս. Օ. Տ. Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսի, այցելելու ժողովուրդապետի հուշահամալիր:

**Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ՊԱՐԵՊԻՆ Բ
ԱՍԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՋԸ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՏ ԺՈՂՈՎԻ
ԱՌԻԹՈՎ**

Սիրեցյալ եղբայր ի Զրիստոս,
Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս,

Գերաշնորհ Արամ արքեպիսկոպոս Աթեշյան,

Պատրիարքական ընդհանուր
փոխանորդ Կոստանդնուպոլսի Հա-
յոց Պատրիարքության,

Գերաշնորհ սրբազան հայրեր,
Անհուն ուրախությամբ Մեր ջերմ
ողջույն ենք բերում Ձեզ եւ փառք ու
գոհույթյուն վերառաջում առ Բարձ-
րայն Աստված, որ Վերստին շնորհող
պարգևաց զՄսր Սեդեղեցու ե-
պիսկոպոսաց զՄայի հետ համայնա-

Եսիակոպաւս առ ժողովի պարբերաբար գումարներ անիղաթեշէն էլ եկեղեցական անտատանով բարեփոխաներ իրականացնելու, մեր Եկեղեցու ընթացքը ծանախակի զեղացումներին համապալ պահելու, արդիական հարցադրանքներին արձագանքելու և արկի իրականացմաներին և մարտահրաժեշներին համապատասխան մեր Սուրբ Եկեղեցու տեսեպետները խորով բանաձեւելու և ներկայացնելու համար: Եսիակոպաւս առ ժողովի իրավորութիւն կարեւոր է նաեւ մեր հոգեւոր-եկեղեցական գործունէութիւնը գորացնելու և ավելի արդույնավորելու համար, որպէսզի մեր ժողովորդի անսխաթ պահէն և պահպանենք իմապաքցը ուղիներով և առաջվա ճանաչելի դարձնեն մեր Եկեղեցու բոլորստական վարդապետութիւնը, եկեղեցական սրբազան ավանդութիւնը, ծեսերն և տոները: Պատուութեան փորձաթղթներով համալսելով փրկագէտ ժողովուրդը ինչ, և այսօր էլ մեր հաժապքը և համապատկերտ գործերը պիտի բարեդարդեն և լուսավորեն ազգային-եկեղեցական մեր կյանքի անպատանաւոր և անպարտաւար ժողովուրդը:

սրբադասման գործընթացը, իսկ Արևիկոթյան կանոնի վավերացմամբ՝ օրհասարարողական միօրինակությունը եկեղեցական մեր անդատանում: Իրականացված հետեւողական և բնականորէ աշխատանքների համար գոհունակ սրտով Մեր բարձր գնահատանքն էն բերող եկեղեցական հանձնաժողովի, սրբադասման և օրհական միասնական հանձնախմբերի անդամներին:

Մեր Սուրբ Եկեղեցին, իրականացնելով իր զավակների հոգու փրկության և հալիոթեանական պայուսման համար:

ման, այլեւ՝ Սիրիայում, Իրաքում, որը Սերմակոտու կրեւելքում իրաւաւորոյթյան վերահաստատման, կրօնական հալածանքների դադարեցման, քրիստոնեական համայնքների իրավունքների պաշտպանութայն: Արդի աշխարհի նոր առաջնահերթորեն իռզուլմ են սոցիալ-մոտեսական, քաղաքական ինկլիւզիոնը, քան իռզուլիոնը՝ մարդկանս-կան հարաբերակոյնների ակնաթար պահպանունը են համընդհանուր բարիքի համար ատավանահաճոն կերպով պարզուն ձգտունմը:

Շարունակությունը՝ էջ 4

Մայր Աթոռում տեղի ունեցավ Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանի 140-ամյակին նվիրված հուշակոթողի բացումը

Նոյեմբերի 8-ին, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գաբրելի Ս Տայրազույն Պատ-
իրադե Է Ամենայն Դայոց Կաթողի-
կոսի հանդիսապետութայմ, Մայր
Վերո Մ Էջմիածնում կատարվեց
«Սուրբ Սահակ - Սուրբ Մեսրոպ»
հուշակերթողի բացման հանդիսա-
պարարողությունը: Գեղորգյան
հոգեւոր ճեմարանի 140-ամյակին
կաիրված հուշակերթողը կանգնեցվե
Է ազգիկ բարեգործութայմ ռուսա-
յալասրան Յայա Պողոսյան:

Հուշակրթողի բացման կապակցությամբ խոսքով հանդես եկավ Մայր Աթոռի հոգեւոր-կրթական հաստատությունների վերատեսուչ, Գեորգյան հոգեւոր ճեմարանի տե-

սույց գեղերը լայն Սարդյանքը:
«Խորհրդարանը եւ խորհրդայնաշ-
խակ օր էր այսօր: Խորհրդային, ո-
րովիներէ ահա ետեալի որպէ-
հի խորքից մեզ եւ այցեից հայ
դպրութեան՝ նահապետները»
սուրբ Սահակին ու սուրբ Մաշտո-
շը, որ այսուհետ եւ ընկալիչ ի-
րենց ամենախառն հայացքի ներքոյ
եւ պաշտօնի հայ հոգեւոր եւ ազ-
գային դպրութեան ճարտրոցը՝
Բերդագլան հոգեւոր նախարան:
Իսկ խորհրդայնական եւ պահն
հայ, որովիներէ իրար եւ միա-
կույտէլ պատմական, բերկրալի
եւ որպիսիական թվականներն, որ,
սակալն, սակ թվականի չեն, այլ

ուրբանայնյալը մի բնկումնային պահ՝ հայ ժողովրդի, հայ էկեղեցու, հայագիտության և հայկական մշակութային գաղափարն ընթացողը: Եվ թողորդին պատահական չէ, որ գրեթե գլոսիոց 1610 տարի անց՝ ճեմարանի 140-ամյակին, Լույսըները ամսվա այս արեւոտ օրը, այն նույն վայրում, ուր Սահակյան Մաշտոցըն հիմնեցին առաջին դպրոցը, Մ. Ս. Օ. Տ. Տ. Քարեգին Բ Ամենայն հայոց պատրիարկի առաջնորդությամբ և ազգային բարեարտ տիար Հայայա Ղողոսյանի՝ Եկիրատվությամբն կանգնեցուն ենք մեր դպրոցները: Կիսամյակի արժեքի հուշակաթողոց: Կան թվականներ, որ ուղղորդեն

դրոշված են յուրաքանչյուր հայի հիշողության մեջ՝ 301, 404, 451, 551, 1441, 1874... Դրանք վերաբերում են պատմական տարբեր իրողությունների, որոնք, սակայն, հետազնայել են միասնական են պատառակ՝ պահել, պահպանել, ստեղծել, արարել ու բարձրացնել ամենայն ինչ, որ ազգային է, հայական են հանուն հայկականության:

Այս առիթով իր սրտի խոսքն ասաց մեծարգո բարերարը՝ միաժամանակ շնորհավորելով նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գահակալության տասնհինգերորդ տարեաւոճը:

Այնուհետև նախագահությամբ Մայր Աթոռի վարչատնտեսական բաժնի տնօրեն Մուշեղ եպս Բաբայանի՝ կատարվեց հուշակոթողի օրհնության կարգը:

Հուշակոթողի բացմանը ներկա էին Մայր Աթոռի միաբանները, Ռուս Եկեղեցու ներկայացուցիչներ՝ գլխավորությամբ Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարքի առաջնորդական փոխարքի, Սուրենյան գործակալի նախկին ղեկավար Գեորգյան հոգեդոկ ճեմարանի տեսչական ու դասախոսական անձնակազմը, սաները և բազում ուխտավորներ:

Սկզբը՝ էջ 1
Այնուհետև՝ ըրիստոսահիմն
Մայր տաճարում կատարվեց Հայ-
րապետական մաղաթը:

Տաճարի ավետարանող զորանշնե-
րի ներքո Ամենայն Հայոց Կաթողիկո-
սը ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսյանի
և ՀՀ վարչապետ Ֆովիկ Աբրահամյանի
հետ հանդիպելու համար տաճար թե-
րեց նաեւ այս առիթով Ռուսաստանի
և Նոր Ասիայից եկած հայոց թեմի
կողմից Մայր Աթոռին ընծայված՝ 15
տրեքերի մատուցելու ամփոփող
Սկեռայի հոգեկալվոր մասնատու-
փի կրկնօրինակը՝ պատրաստված
բարերարությամբ մոսկվաբնակ
տիար Տիգրան Ղազարյանի:

Մինչ արարողությունն Ամենայն
Հայոց Հայրապետի գահակալու-
թյան տասնինը տարիների անդ-
րադարձ կատարեց եւ Մայր Աթոռի
միաբանության ու համայն հայ ժո-
ղովրդի անունից Նորին Սրբությունը
շնորհավորեց Մայր Աթոռի ղեկավա-
րաւ Մարտիրոս Սեփակյանին՝
«Մայր համայնքով եւ Մայր Ա-
թոռ Ս. Էջմիածնով՝ տոնակատար-
ելու հայրապետական Աթոռի
132-րդ գահակալի՝ Նորին Սրբու-
թյան Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց
Կաթողիկոսի գահակալության 15-
րդ տարեդարձը:

Գահակալության այս 15 տարի-
ները եղան ղեկավարություններով
ձեռքբերված հաջողությունների ու
նվաճումների տարիներ:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գա-
րեգին Երկրորդը ընտրվեց Հայ Եկե-
ղեցու գահակալ մեր երկրի համար
ճակատագրականորեն ղեկարհն ու
լարված իրավիճակում, երբ հայոց
օրենսդիր մարմնում ռեզոլուցիոն
ձեռքով սպանվեցին երկրի Ամ Նա-
խագահը, վարչապետը եւ նկիւրյալ
մյուս հայրողները: Ստեղծվեց մի ի-
րավիճակ, երբ դրամատիկորեն
միախառնվեցին անձեռն ու օրինու-
թյունը, լույսն ու իսկապար: Մի կող-
մից՝ սպալն ու ռեզոլուցիոնություն,
մյուս կողմից՝ Հայոց Կաթողիկոսի,
Նուստկոյի Աթոռի գահակալի ընտ-
րության ուրախություն: Այսօր այս-
տեղ ներկայիցից շատերս հիշում
ենք այդ օրերը, եւ վստահ են՝ ժամա-
նակային հեռավորությունից անգամ
անհետք է հաղթահարել այդ օրերի
տագնապներն ու հույզերը:

Հայաստանյայց Առաքելական Սր Եկեղեցին իշեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օծման եւ գահակալության 15-րդ տարեդարձը

Յոկտեմբերի 27-ի իրադարձու-
թյուններն էականորեն կանխորոշե-
ցին Գարեգին Երկրորդ Ամենայն
Հայոց Կաթողիկոսի առաքելությու-
նը: Նորին Սրբությունն իր առաջին
պարտականությունը համարեց լծ-
վել իր հոտի անվտանգության ան-
միջական կարիքների ապահովմա-
նը, ջանքեր գործադրեց հայոց պե-
տականության հիմքերի ամրակն-
ման համար՝ հաճախ նաեւ այս ճա-
նապարհի կրեյթով անհարկի եւ ան-
հիմն հարձակումներ ու վերագրում-
ներ՝ անգամ հարմարվողականու-
թյան եւ իշխանատնության մեջ:

Եկեղեցին, սակայն, երբեք չի հա-
վատում հեղափոխությանը, Եկեղե-
ցին հավատում է հոգեփոխությանը:
Կյանքի բոլոր սապարեզներում սա է
Եկեղեցու օրհնական հավատա-
նքը, եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը
հավատարիմ է եղել եւ այսօր էլ հա-
վատարիմ է այդ հավատաքին:

Համայն հայությանն ուղղված
հայրապետական իր առաքելու-
թյունն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը
ծավալել է բազմաթիվ ուղղություն-
ներով, եւ ղեկավար է այն մեկ խոսքի
մեջ ամփոփել:
Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կա-
թողիկոսի գահակալության շրջա-
նում վերաշխուժացավ առաքելու-
թյունը Եկեղեցիների հավատացյալ-
ների շրջանում: Վերակազմակեր-
վեցին Եկեղեցասեր երիտասարդաց
միությունները, հանրակրթական
դպրոցներում ներդրվեց Հայ Եկեղե-
ցու պատմության առարկան, առաջ
հոգեւոր խնամքի չմնացին նաեւ
բարձրագույն կրթական հաստա-
տություններն ու մանկապարտեզնե-
րը, գործնականորեն ավելի լայն
թափ ստացավ հայրության տների
գործունեությունը:

Պատմականորեն այսօր իրենց
ծառայությունն են բերում նաեւ ՀՀ գի-
րական ու կրթական կառույցներ:
Ոչ շատ ժամանակ առաջ էր, երբ
Հայոց անկախության տոնի առիթով
կազմակերպված գործահանրային ժա-
մանակ հայ հայրապետի անկախութե-
ան կրթչի կողմից ընտրվեց Հայ Եկեղեցա-
կանների գունդը: Հիշում են՝ քանի-
քանի՝ հայացքներ գարմանքով ու ան-
գամ արտատուգով էին հետեւում
կարծես Կարդոսյան ժամանակնե-
րի վերածնված այս տեսարանին:

Ամենայն Հայոց Հայրապետի
գահակալության տարիներն առաձ-
նանում են նաեւ Հայոց Եկեղեցու
կառավարման ոլորտում արձա-
նագրված հաջողություններով:
Ոչ շատ ժամանակ առաջ էր, երբ
երկար տարիների ընդմիջումից հետո
գումարվեց Հայոց Եկեղեցու եպիսկո-
պոսաց ժողովը, որ կանոնականորեն
բարձրագույն կառավարման մար-
միններից մեկն է Հայոց Եկեղեցում:
Կյանքի կրչվեց Եկեղեցական ներկա-
յացուցական ժողովը՝ կազմված հո-
գեւոր դասից եւ Նկիրապետական Ա-
թոռների ու թեմերի պատմիկալնե-
րից: Այս աշխատանքների շնորհիվ
մի շարք թեմերում ներդրվեց եւ Հայոց

Եկեղեցու կանոնական սկզբունքնե-
րը հարգատրորեն արտացոլող կա-
նոնադրություններ:

Գարեգին Երկրորդի գահակալու-
թյան 15 տարիների որակական նոր
հարաբերություններ ձեւավորվեցին
հայրենի պետության հետ: Եկեղեցա-
կան տոնացույցը, որ արտահայտում
է հայ ժողովրդի պատմության ազգա-
յին-վկայական կյանքի հանգույցային
իրադարձությունները, կարեւորու-
թյամբ արտացոլվեց պետական տո-
նացույցում՝ հաստատելով այն իրո-
դությունը, որ հայոց պետականու-
թյունը, լինելով հանրապետական, ունի
դրական այլ կրոնների եւ հաստատու-
թյունների նկատմամբ, որոշապես
կրում է ազգային դիմագիծ եւ առաջ-
նորդում ազգային արժեքների պահ-
պանության բաղադրականությանը:
Մեր պետության հետ հարաբերու-
թյուններն արդյունավորված են նաեւ
ՀՀ օրենսդիր բարձրագույն մարմնի
կողմից Հայ Եկեղեցու մասին առաւ-
ծին օրենքի հոգեկանով՝ պետության
կողմից Եկեղեցուն վերադարձված
բազմաթիվ սրբավայրերով, որոնք
այսօր ծառայում են մեր ժողովրդի
հոգեւոր կյանքի շինությանը: Հայոց
պետության հետ հարաբերություննե-
րի բարձր մակարդակը վկայված է
նաեւ այսօր այստեղ՝ ներկայությամբ
ՀՀ Նախագահի տիար Սերժ Սարգսյա-
նի, ՀՀ վարչապետ տիար Ֆովիկ Աբ-
րահամյանի եւ պետական պաշտո-
նատար բարձրաստիճան անձանց:

Այսօր մենք փառք ենք մատուցում
Տիրոջը, որ հակառակ բազում ղեկա-
րությունների՝ Նորին Սրբություն Գա-
րեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկո-
սի առաքելության արդյունքում
կամուրջ Աստծո եւ Նախկինասու-
թյամբ, մեր Եկեղեցին գործաւում է,
գործաւում է Նոր սպասավորներով,
նորովոր եւ կառուցվող սրբավայրե-
րով, գործաւում է հավատացյալների
շնորհակալ հավատքով ու նկիրու-
մով: Մեր Եկեղեցին գործաւում է նաեւ
այս մատուցելով, որ ամփոփված
են Սկեռայի նշանավոր այս մասնա-
տուփի մեջ, որը, իբրեւ ընծա, Հայոց
Հայրապետին մատուցվել է Ռուսաս-
տանի եւ Նոր Ասիայից եկած հայոց

թեմի կողմից, եւ ավանդաբար ի հաւ-
րույր պիտի մատուցվի հավատա-
ցյալների՝ գահակալության ամեն
տարեդարձի առիթով: Մեր Եկեղեցին
եւ Հայոց Կաթողիկոսը, սիրելի՛ ըույ-
րեր եւ եղբայրներ, գործաւում են նաեւ
ձեր արդեւորներով ու սիրով: Հայոց Ե-
կեղեցին ու Հայոց Կաթողիկոսը գո-
րծաւում են անգամ շատերի անհիմ-
ն քննադատություններով ու հանրա-
պի մեղադրանքներով, բանգի ինչպէս
ավանդում է մեր ժողովրդի իմաստու-
թյունը, «Պողոստու ծառը առանց
քար չի մուսնա»:

Վեհափառ Տեր, այսօր գահա-
կալության 27-րդ տարեդարձի
առիթով թույլ տւե՛ք հավաքաբար
փոխառել Աստծո հետ 27-րդ տե-
րությունը ազգային արժեքների պահ-
պանության բաղադրականությանը
հիմնով 27-րդ շնորհը՝ Տիրոջց միայն 27-
գորակցություն հայցելու եւ արդո-
ւել 27-րդ քաջատուր արեւշատության
ու արդունավոր գահակալության
համար: Թող Աստված Նորդի 27-
րդ մեջ ուժն ու կորովը՝ նոր իրագոր-
ծումներով գարդարելու մեր Եկեղե-
ցու առաքելությունը՝ ի շինություն
մեր երկրի եւ ի միախառնություն աշ-
խարհապիտում մեր ժողովրդի:

«Շնորհք, մեր եւ խաղաղութիւն
ընդ մեզ եւ ընդ ամենեւեւս. ամեն»:

Այնուհետեւ, Նախագահի կողմից
Աբրահամյանի թեմի առաջնորդ Պարգե-
տեմ Սարգսյանին, կատարվեց
Հայրապետական մաղաթից արա-
րողությունը, որի ընթացքում ներ-
կաններն արդեւցեցին Ամենայն Հայոց
Կաթողիկոսության անասանու-
թյան ու պաշտօնության եւ Գարեգին
Բ Ամենայն Հայոց Հայրապետի կե-
նաց արեւշատության եւ արգասա-
վոր հովակապետության համար:

Արարողությունը ներկա էին
նաեւ: ՀՀ Կառավարության, Աբրա-
գույն հոգեւոր խորհրդի, Մայր Աթո-
ռի ճարտարապետական խորհրդի
անդամներ, մարզային եւ քաղաքա-
յին իշխանությունների ներկայացու-
ցիկներ, բարերարներ, Մայր Աթոռի
պաշտօնակատներ, երիտասարդաց
միությունների անդամներ, Վեհու-
յան հոգեւոր ճեմարանի եւ «Եօնե-
կեան» դպրոցի սաներ:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՎԵՆԱՐԱՆՈՒՄ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց

8 Մոյեմբերի

ՌԴ առողջապահության նախարարին

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն
Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն
ընդունեց ՌԴ առողջապահության նախարար
Վերոնիկա Սվյոժկովայի գլխավորած պատմի-
կական շրջանում՝ ուղեկցությամբ ՀՀ առողջապա-
հության նախարար Արմեն Մուրադյանի: Հան-
դիպմանը ներկա էր նաեւ Մայր Աթոռի արտա-
քին հարաբերությունների եւ արարողակարգի
բաժնի տնօրէն Նարեկ Բաբ. Հովհաննիսյանը:
Հանդիպման ընթացքում Նորին Սրբու-
թյունն իր գոհունակությունը հայտնեց՝ երկու
երկրների եւ պետությունների միջեւ առկա բա-
րենակալական ջերմ փոխհարաբերությունների
եւ ընդլայնվող գործակցության համար: Վեհա-
փառ Հայրապետն արդյունավետ համագոր-
ծակցության համար իր մասնավոր գնահա-
նանքները հայտնեց ՌԴ առողջապահու-
թյան նախարարներին ու նրանց պաշտոնե-
ութանը՝ կարեւորելով առողջապահության ոլոր-
տում ի նպաստ բնակ-
չության իրականացվող
բոլոր ծրագրերն ու ներ-
դրվող ջանքերը:

Ամենայն Հայոց Հայ-
րապետը ներկայացրեց
նաեւ Հայ Առաքելական
Եկեղեցու կողմից առող-
ջապահության ոլոր-
տում իրականացվող
գործունեությունը:
Իր հերթին՝ ՌԴ ա-
ռողջապահության նախարար Վերոնիկա Սվ-
յոժկովայն շնորհակալություն հայտնեց Մայր
Աթոռ Ս. Էջմիածնում ցուցաբերված ջերմ ըն-
դունելության համար՝ միաժամանակ անդրա-
դառնալով ձեւավորվող համագործակցության
հեռանկարներին:

Չորսյցի ժամանակ Գարեգին Բ Ամենայն
Հայոց Կաթողիկոսն իր օրինությունն ու գնա-
նաւորական ընդգրկված հայտնի մասկարադով,
պրոֆեսոր Լեւոնիկ Ռոչայան՝ 1988 թ. ավելի
երկրաշարժի օրերին հայ ժողովրդին բերած
օգտակար ծառայության համար:

Վերում Հայոց Հայրապետը մաղթեց, որ ի-
րենց մարդասիրական առաքելության մեջ
Աստված գորավիզ լինի բոլոր թոշիկներին:

10 Մոյեմբերի

«Միսքո սիսթեմ»
ընկերության գլխավոր տնօրենին

Ամենայն Հայոց Կա-
թողիկոսն
ընդունեց
«Միսքո սիսթեմ» ընկե-
րության ավագ փոխնա-
խագահ, գլխավոր տնօ-
րէն Մարիո Մացցոլային՝
ուղեկցությամբ «Միսկո-
սիս Սիսթեմ» ընկերու-
թյան տնօրէն Ֆովիկ Մու-
սայեյանի:

Հանդիպմանը Նորին
Սրբությունը բարձր գնա-
հատեց Մարիո Մացցո-
լայի գլխավորած ընկե-
րության կարեւոր ներդ-
րումը տեղեկատվական
տեխնոլոգիաների զար-
գացման ոլորտում՝ ուրա-
խություն հայտնելով
նաեւ, որ ՏՏ ոլորտում համաշխարհային
ներդրման համար սահմանված մրցանակ
այս տարի ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսյանի
կողմից հանձնվելու է վերջինիս:

Ամենայն Հայոց Հայրապետն ընդգծեց,
որ Մացցոլայի ներկայությունը Հայաստա-
նում մեծ օգտակարություն կստանա
եւ խանդավառություն կկարգեւի հատ-
կապես ոլորտի երիտասարդ մասնագե-
տներին:

Իր սրտի խոսքն ասաց նաեւ Մարիո
Մացցոլայան՝ Նշելով, որ այս օրերին Հայաս-
տանում ամենուրեք զգացել է հայ ժո-

ղովրդի ջերմությունը: Նա նաեւ մեծ պա-
տիվ կկատարեց նման մրցանակի արժանա-
նակը:

Չորսյցի ընթացքում անդրադարձ կա-
տարվեց Հայ Եկեղեցու առաքելությանը
հայ ժողովրդի կյանքում մասնավորապէս
գիտության եւ մշակութային գործիչների կե-
նեցնելու կողմից ցուցաբերվող աջակցու-
թյանը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ
Մարիո Մացցոլան խոսեցին նաեւ 2015
թվականին իշխանավոր Հայոց ցեղա-
պանության 100-րդ տարեկին խորհրդի
եւ ծրագրվող միջոցառումների մասին:

Սկիզբը՝ էջ 2

Այս ընթացքների անխուսափելիորեն առաջնորդում են բարոյական ընկալումների խթանաբան, ընտանիքի, մարդկային բարձր արժեքների վերաբերյալ հասկացությունների խախտման, որոնցից, ցավոք, գերծ չէ նաեւ ազգային մեր կյանքը: Նման իրավիճակը շեշտում է հրամայականը եպիսկոպոսաց ժողովի՝ առավել համակարգված եւ եռանդուն գործելու, ազգային նախաձեռնողությունները Աստծո կենսարար խոսքը մատուցելու մեր հավատավոր զավակներին, որպեսզի մեր ժողովուրդը հաստատուն լինի դպի Աստված ընթացքներում եւ գործաւ իր քրիստոնեական կյանքով, որով մեր իրականության շատ խնդիրներ պիտի հաղթահարվեն:

Արդթույլ առ ամենակալն Աստված հայցում ենք Սուրբ Դոգու շնորհները եւ առաջնորդությունը սրբազում աստ ժողովին՝ համատեղ եւ արդյունավոր բաներով լուծումներ գտնելու մեր Եկեղեցուն հուզող խնդիրներին ու մարտահրավերներին: Թող Տերն իր օրհնության ներքո հավետ շեն ու պայծառ պահպան մեր Սուրբ Եկեղեցին՝ Նվիրապետական իր Աթոռներով, խաղաղ, ապահով ու բարձր՝ Հայաստան ու Արցախ հայրենի մեր երկրին ու աշխարհափայտ ժողովրդին:

«Թագաւոր երկնաւոր, զԵկեղեցի Զո անշարժ պահես, եւ գերդպագոս անուանող Զում պահես ի յաղաղութան: Ամեն:

նպատակը դառնալ:

Առաջին՝ մենք մեր Եկեղեցին պետք է տանիք մեր ժողովուրդին: Յաճախ իմ խոսքերում մեջ կարեւորություն կը շեշտեմ, թէ Եկեղեցին վայր չէ, Եկեղեցին քարտէզէն իրականություն չէ, Եկեղեցին առաքելություն մըն է, որ պետք է երթայ մեր ժողովուրդին, եւ Եկեղեցին մեր ժողովուրդին տանողը հոգեւորականն է: Ինչ անկարողակի վրայ ալ գտնուիք, հոգեւորականին կոչումը, Եկեղեցին՝ որպէս Երիստոսի խորհրդական մարմինը, տանիք է ժողովուրդին:

Միանաբար դիմագրաւեն այս կարեւոր դեպքը մեր ժողովուրդի կեանքն ենք եւ մեր յանձնառու մասնակցութեամբ արժեւորելու գալիս: Յաճախ իմ խոսքերում մեջ եւ յիշած եմ եւ կրկնելու ձեռով շեշտեմ եմ, թէ մենք հարիւրամեակին առիթով պարզապէս անցեալի տխուր դեպքերուն յիշատակութիւնը պիտի չկատարենք, այլ խոսքով՝ միայն պիտի չյիշենք, այլ յիշելէն ետեւ աշխարհին պիտի յիշեցնենք, որ տակաւին իրաւագրուած ժողովուրդ մը կայ, եւ այդ ժողովուրդը պահանջատէր է այսօր, իր իրա-

Մինչ օրակարգում ընդգրկված հարցերի ընկալումը՝ ժողովականներն աղօթք բարձրացրին Հայ Եկեղեցու անցնող տարվա ընթացքում ի Տեր հանգանակ հոգեւոր պալատականների հոգիների հանգստության համար: Եպիսկոպոսաց դասը նաեւ շնորհակալութեւ Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին՝ օծման եւ գահակալության 15-ամյակի կապակցութեամբ՝ մարդեղով արեւշատ բազում տարիների հովակապետություն: Նոյեմբերի 11-12-ի խիստեղը կարճատեւ էին Հայ Եկեղեցում սրբադասման կանոնի եւ Հայոց ցեղաս-

Հայ Առաքելական Եկեղեցու եպիսկոպոսաց ժողովը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում

Եւ ծառայութիւնը դարձնել աւելի ուժեղ, աւելի կենսունակ եւ ազդու: Դրանք ենք մեր բերումը, դարձեւ շարունակ մեր կաթողիկոսական երկու Աթոռները միացին իրարմ: Ինչու, գործեցին տարբեր մարտահրավերներու, տագնապներու եւ պայմաններու մէջ ու դիմագրաւեցին տարբեր հարցեր. սակայն հիմա, հազար փառք Աստուծոյ, մեր Աթոռները կոչուած են միասնաբար գործելու եւ միասնաբար ծառայելու մեր Եկեղեցու ու մեր ժողովուրդին: Ահաւասիկ, հոգեպարար ու գոտեպնդիչ այս երեւոյթը մեր ժողովուրդի կեանքն ենք եւս, իրենց ներքին միասնակամութիւնը հզօրացնելու, որովհետեւ մեր ազգին ու Եկեղեցու մասնակց եւ նպատակը նոյնն է: Տարբեր պայմաններու մէջ ապրեցանք ու

բայց միաժամանակ ինչպէ՛ս կրնանք անցեալը ներկայով բարգմանել եւ ներկայ կեանքի մեր պայմանները իրականութիւնները կարեւորութեամբ նկատի ունենալ մեր ծիսական բարեկարգութեան աշխատանքներուն մէջ:

Երկրորդ՝ ինչպէ՛ս կարելի է մեր Եկեղեցին բանալ ներկայ աշխարհին: Համաշխարհայինացումը ի՞նչ է. սահմանները քանդուած են այսօր, մենք կ'ապրինք նոյն աշխարհին մէջ, շրջապատուած ենք տարբեր մշակոյթներով, տարբեր մտածողութիւններով. այս է համաշխարհայինացումը:

Մենք ինչպէ՛ս կրնանք մեր Եկեղեցին բանալ ուրիշներուն եւ ինչպէ՛ս կրնանք մեր դրացիներէն եւ ուրիշներէն մեզի նկղ մարտահրավերները, տագնապները դիմագրաւել, այլ խոսքով՝ ընկերաբարդագիտական հարցերը մեր ժողովուրդի կեանքին ու մեր Եկեղեցու առաքելութեան մէջ առաջնահերթ հարցեր են՝ ամենօրեայ հարցեր են, տագնապալից հարցեր են, այս հարցերու նկատմամբ մեր Եկեղեցին իր ըսելիքն ու ընելիքը ունի: Ի՞նչ մտածողութիւն պետք է ձեւաւորել եւ ունենանք այս հարցերուն գծով, մեր Եկեղեցին ի՞նչ կ'ընէ, չենք կրնալ անտարբեր մնալ: Հետեւաբար, ընկերա-բարդագիտական հարցերը մենք՝ որպէս եպիսկոպոսաց ժողով, պետք է մեր օրակարգին վրայ ունենանք յառաջիկայ տարիներու ընթացքին: Ահաւասիկ, երկու հիմնական մտահոգութիւններ, որոնք պետք է

ուղեն մեզ մտածելու եւ գործելու այնպէս մը, որ մեր Եկեղեցին այսօր միայն անկիւն մը մնացած աղօթաւայր կը չդառնայ մեր ժողովուրդի զանալներուն համար, այլ իրապէս վերածուի մեր ժողովուրդը կենսաւորող, հոգեւորաւ արթնցնող պայծառացնող եւ հարստացնող հաւատքի առաքելութիւն:

Վերջապէս բոլորը ալ գիտենք, որ մենք կը գտնուիք հարիւրամեակի սեմին: Այս ուղիւնքեամբ թէ՛ բարձրագոյն մակարդակի վրայ՝ համաշխարհային մակարդակի վրայ, թէ՛ գաղութներէն ներս, նախապատրաստական լուրջ աշխատանքներ կատարուած են, որպէսզի մենք՝ որպէս մէկ Եկեղեցի, մէկ ազգ,

պանության նահատակների սրբադասման գործընթացին առնչվող հարցերին: Չեկուցներ ներկայացրին սրբադասման հանձնախմբի անդամներ Մուշեղ արք. Մարտիրոսյանը եւ Բաբկեն եպս Զարյանը: Զննարկելով հանձնախմբի կողմից կատարված աշխատանքները՝ եպիսկոպոսաց ժողովը հաստատեց Հայ Եկեղեցու սրբադասման ծիսակարգը եւ արարողակարգը:

Հայոց ցեղասպանության նահատակների սրբադասման արարողությունը որոշվեց կատարել 2015 թ. ապրիլի 23-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում: Որպես ամենամյա Եկեղեցական հիշատակության տոնացուցային օր՝ սահմանվեց ապրիլի 24-ը:

Ժողովը ընդունեց Հայոց ցեղասպանության նահատակների ամենամյա տոնակատարության ծիսական կանոնը, որը ներառում է շարականի կանոնը եւ ժամանակը, ինչպես նաեւ Հայոց ցեղասպանության նահատակ կարգի վկայաբանությունը: Որոշվեց հիշյալ փաստաթուղթը որոշագույն վերջնական լրամշակումից հետո:

Սրբադասման հանձնախմբին

Ն. Ս. Օ. Տ. Ս. ԱՐԱՍ Ա ՄԵԾԻՏՆԱՆ ԿՐԻՍԿՈՒՅՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԻ ԽՈՍՈՎ ԵՐԿԱՊՈՐՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒ ԱՆՈՒԹՎ

Երբայրական ջերմ սիրով՝ կ'ողջունեմ մեր հոգեւոր եղբայր Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Հայրապետի սիրով՝ կ'ողջունեմ մեր Եկեղեցու եպիսկոպոսաց դասը՝ հոգեւոր իշխանները, որոնք կոչուած են առաւել եւս կենսագործելու մեր Եկեղեցու կեանքը:

Գոհութիւն ու փառք կու տամ Աստուծոյ, որ անգամ մը եւս մեր բոլորին այս հոգեւոր եղբայր ամօթը եւ սքանչելի պսիղ ստեղծեց, որպէսզի

կ'ապրինք, տարբեր մտահոգութիւններ ունենանք եւ ունինք, սակայն վերջին հաշիւով՝ մեր պատմութիւնը այսօր կը լուշէ մեզ, թէ մենք պիտի գործենք միասնաբար՝ նպատակալաց կերպով, որպէսզի մենք՝ որպէս Եկեղեցի, հաւատարիմ գտնուինք մեր արմատներուն, մեր անցեալին, մեր պապերու նուիրական կտակին եւ այդ հաւատարմութիւնը մենք գործնապէս թարգմանենք մեր Եկեղեցու ու ազգի ծառայութեան դաշտէն ներս: Ես այնպէս կը տեսնեմ, որ այսօր մեր Եկեղեցին կարիքը ունի երկու հիմնական առաջադրանքներու, որոնք պետք է մեր մտածումներուն եւ մեր աշխատանքներուն մեկնակետը, հիմքը, հունարունը եւ

մղեն մեզ մտածելու եւ գործելու այնպէս մը, որ մեր Եկեղեցին այսօր միայն անկիւն մը մնացած աղօթաւայր կը չդառնայ մեր ժողովուրդի զանալներուն համար, այլ իրապէս վերածուի մեր ժողովուրդը կենսաւորող, հոգեւորաւ արթնցնող պայծառացնող եւ հարստացնող հաւատքի առաքելութիւն:

Վերջապէս բոլորը ալ գիտենք, որ մենք կը գտնուիք հարիւրամեակի սեմին: Այս ուղիւնքեամբ թէ՛ բարձրագոյն մակարդակի վրայ՝ համաշխարհային մակարդակի վրայ, թէ՛ գաղութներէն ներս, նախապատրաստական լուրջ աշխատանքներ կատարուած են, որպէսզի մենք՝ որպէս մէկ Եկեղեցի, մէկ ազգ,

սպասումներով եւ անգամ մը եւս ուրախութեամբ կ'ողջունեմ մեր Եպիսկոպոսաց ժողովի այս երկրորդ գումարումը եւ իր մարդն, որ այսօր առաջնահերթ մեր աշխատանքները յառաջիկայ երեք օրերու ընթացքին:

Բացման արարողության ավարտին կազմվեց ժողովի դիվանը հետեւյալ կազմով. ատենապետներ՝ Եզնիկ արք. Պետրոսյան եւ Սեպուհ արք. Սարգիսյան, ատենադպիրներ՝ Կազգեն եպս Միրզախանյան եւ Բաբկեն եպս Զարյան:

հանձնարարական տրվեց նաեւ ձեռնամուկ լինել անհատական սրբադասման համար անիրաւեշտ ու տաճարախորհուրդների՝ նկատի ունենալով Կոմիտաս Վարդապետին եւ այլ անհատներին:

Նոյեմբերի 12-ի նիստն սկսվեց արդթույլ՝ Գլուխի ճանապարհին տեղի ունեցած պատմութիւնի հետեւանքով գոված հարցիկների հոգիների հանգստության համար՝ ցավակցություն հայտնելով գովածներին ընկալմանը:

Շարունակությունը՝ էջ 5

Աստվածաշունչ ունեցող, բայց չկարողացող մարդը նման է անույս ծրագի, կույր աչքի, ցամաք աղբյուրի, չորացած ծառի, որոնք անուն ունեն միայն, բայց ոչ՝ օգտակարություն:

ՀՈԿՅԱՆՆԵՍ Ա ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ

Հայ եկեղեցու պատմության մեջ առանձնահատուկ դերակատարում ունի Հովհան Մանդակունի Հայրապետը (478-490 թթ.): Նրան վիճակված էր հովվապետել ծանր ու դժվարին ժամանակաշրջանում, երբ հայ ժողովուրդն արյունահեղ պայքար էր մղում պարսից բռնատիրության դեմ: Չնայած քաղաքական անբարենպաստ պայմաններին՝ Հովհան Մանդակունին կարողանում է եկեղեցաշեն ու ազգանվեր գործունեություն ծավալել:

Ղազար Փարպեցու վկայությամբ՝ Գյուտ Կաթողիկոսը (Գյուտ Ա Արաիեղացի (461-478) առանձնացել էր Ռոմում և իր գործունեությունը միայն հոգեւոր շրջանակում էր վարում: Պարսից Արտաշեսապ մարզպանը և Վեդիկենում հազարապետը դաժան հալածանքների էին ենթարկում քրիստոնյաներին: Պերոզ արքան, հայերին ճնշելով և տկարացնելով, խափանում էր ազատագրական շարժման ցանկացած փորձ: Իսկ Գյուտ Ա Արաիեղացի Կաթողիկոսի վախճանից հետո Հայաստանը հայտնվում է անտերունջ և քաոսային վիճակում:

Այսպիսի պայմաններում կաթողիկոսական ընտրությունն անցկացնելը գրեթե անհնար էր: Իսկ ըստ Օրմանյանի՝ նման դեպքերում, երբ հանդիպում էին արժանավոր, առաջինի էր իր կարողություններն աներկյուղ դրսևորող հոգեւոր գործիչ, ընդունում էին, որ դա նախախնամություն է: «Գիտի Նախատես է արթուն հոգին կրքած էր իրեն մօտ ընտիր օգնական մը պահել, որ իր կենդանության առես գործը ընթացքը ձեռք առած էր, եւ որ իրմէ ետքը Նույն իսկ աթոռին տեղը իր ճանաչուէր...» (Մաղաքիա արք. Օրմանյան, Ազգայնագրություն, հտ. Ա, Ս. Էջմիածին, 2001, էջ 523): Գյուտ Կաթողիկոսի մահվանից

ՀՈԿՅԱՆ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ (Կաթողիկոսության առաջին տրջանը)

հետո՝ 478 թվականին, Հայոց Հայրապետ է դառնում Հովհան Մանդակունին:

Պատմական տեղեկությունների համաձայն՝ Հովհան Մանդակունին ծնվել է Շախնտ (Մեծ Հայքի Տուրքմենյան աշխարհի Արշարունիք գավառում) գյուղում (տե՛ս «Ստեփանոսի վարդապետի Տարոնեցու Տիգրեական Պատմություն», Փարիզ, 1859, էջ 82): Ենթադրվում է, թե եղել է կրոսեր թարգմանիչներից, քանզի հիշատակվում է...աշակերտեալ մեծին սրբոյն Սահակայ Հայրապետին» (տե՛ս «Գիրք կանոնաց եւ դատաստանի», Կ. Պոլիս, 1831, էջ 123): Սակայն առավել հավանական է, որ Հովհան Մանդակունին եղել է Սահակ Պարթևի սաների աշակերտը: Ուսանել է բազմակողմանի կրթություն է ստացել Նաե. հունական նշանավոր դպրոցներում: Ցավոք, դեպքերին ականատես պատմիչը կենսագրական մանրամասներ չի հաղորդում, ուստի Հովհան Մանդակունին վերաբերող շատ իրողություններ մինչ օրս անհայտ են:

Հայոց Հայրապետին մտահոգում էր տարաբախտ ազգի եւ օժտված հայրենիքի պաշտպանության խնդիրը: Կաթո-

ղիկության առաջին տարիներին՝ 478-481 թթ., Նոր գործ էին ձեռնարկում, քանզի երկրի ներքին և արտաքին անբարենպաստ վիճակը հնարավորություն չէր ընձեռում: Հովհան Մանդակունու հայրապետության շրջանում են տեղի ունեցել Ակոռիի (481 թ.), Ներսեսապատի (482 թ. ապրիլ), Ճարմանայի (482 թ. օգոստոս), Բազմանի (482 թ. սեպտեմբեր), Գերանա դաշտի (483 թ.), Դիլիի (484 թ.) արյունահեղ ճակատամարտերը, եւ մշտապես հայոց զորքի կողքին էր՝ աղոթելով և օրհնելով, հորդորելով ու քաջալերելով (տե՛ս «Ղազարայ Փարպեցու Պատմություն Հայոց. Թուրք առ Վահան Մամիկոնեան», Երեւան, 1982): Այսպես՝ Ակոռիի 481 թ. ճակատամարտում հայերը փայլուն հաղթանակ են տանում, եւ Հայոց Կաթողիկոսը Դիլիի եկեղեցում մեծ հանդիսությամբ գահաբանական աղոթք է ասում: Ի՞նչ սաղմուց երգել տալով. «Լուսա ինձ Տէր եւ ողորմեսաւ, եւ Տէր եղե ինձ օգնական: Դարձոց զուգը իմ յուրախութիւն. գեթ ինչն զգուրծ, եւ ինձ զգեցոց զուրախութիւն: Որպես սարմուս ասասցեն քեզ փառք իմ, եւ այլ մի՛ ես զղջացայ, Տէր Աստուած իմ, յախտես խոտուկան եղեց քեզ» («Ղազարայ Փարպեցու Պատմություն Հայոց. Թուրք առ Վահան Մամիկոնեան», Երեւան, էջ 306):

Պարսիկները որոշ ժամանակ չեն կարողանում վերականգնել իրենց կորուստները, եւ հայերը իշխավարվում են այն ժամանակավոր իշխանությամբ, որ կազմվել էր պատերազմից առաջ՝ Կաթողիկոսի հովանավորությամբ: Սակայն 482 թ. գարնանը՝ Ս. Հարության տոնի՝ ապրիլի 25-ից հետո, հայերը տեղեկանում են, որ պարսիկները Հեր եւ Չարեանը զավառների միջեւ ընկած ճանապարհով մտնելում են, ուստի նրանց առաջխաղացումը կանխելու համար հայոց զինքը շարժվում են Արտազ գավառի ուղղությամբ: Հովհան Մանդակունին եւս միանում է հայոց բանակին. ճակա-

տամարտը տեղի է ունենում Ներսեսապատ գյուղի մոտ, ուր հայոց զորքը հերթականակ անգամ ցուցաբերում է իր արիությանը և հաղթանակով վերադառնում: Հայոց Հայրապետը պատերազմի ողջ ընթացքում հոգեւորականների հետ աղոթում էր, ապա հաղթանակած զինվորներին օրհնելով՝ ասում. «Ուրախ եմ յոյժ, եւ բանին վճարել զնիդությունս յստի ոչ կանեն: Բայց ես առաւել զուարճացելս բերկրիմ՝ տեսանելով զԱստուած հաշտ ընդ ձեզ. քանզի յաղթութիւնս խնդացուցանել զիս, այլ ես առաւել բերկրիմ՝ զԲերիտոս տեսանելով գործակից ձեզ, որ ես ձեզ՝ յաղթել, եւ ամայեցոյց զհաւանալորոս արդարութեան: Եւ Աստուած որ զօրացոյցն զձեզ այժմ՝ նա զօրացուցէ զձեզ հաւսապալ, եւ եղեալ ընդ ձեզ՝ մի՛ թողոց զձեզ միմեւ ի սպառ...» (անլ. էջ 316):

Ներսեսապատը մոտ էր Ավարայր գյուղին, Արտազի դաշտին, ուր երկրորդ անգամ հանուն հայ առաջին խաչատուրի հազարավոր հայորդիներ:

Հովհան Մանդակունու կաթողիկոսության շրջանում է տեղի ունենում Նաե. Ճարմանայի ճակատամարտը, ուր վրացիների կողմից նեկտորեն խաբված հայերը մեծաթիվ զոհեր են տալիս, իսկ գերեզմանների մեծ մասը խառատակվում է: Նահատակներից էր Յազգ Սյունին, որը սպանակիչների ու կոտանքների տեղի չի տալիս, դավանափոխ չի լինում և քրիստոնեաբար նահատակվում է՝ գլխովելով Բազորեանի Ս. Հովհաննես եկեղեցու մոտ 482 թ. սեպտեմբերի 12-ին: Աստղիկ պատմիչը նրա մասին հիշատակում է. «...վկայեալ վասն Զրիստոսի քաջութեամբ» («Ստեփանոսի վարդապետի Տարոնեցու Տիգրեական Պատմություն», էջ 81), սակայն ուրիշ ոչինչ չի ավելացնում, ինչը հնարավորություն կընձեռեր մեր ունեցած տեղեկություններն առավել ամբողջական դարձնելու:

Շարունակությունը՝ էջ 7

Քլայվ ԼՈՒԻՍ

Սկիզբը՝ թիվ 3-6, 8-20

Բրիտանացի հանրահայտ գրող Քլայվ Լուիսի վերոհիշյալ գործը քրիստոնեական թեմաներով երգիծական մի ստեղծագործություն է, որ ներկայացնում է հառնակիչ կոչվող դեմոնիկ նամակները նրա զարմիկ Օշինդրին: «Խառնակիչ նամակները» ստեղծագործությունը՝ որպես առանձին գիրք, առաջին անգամ հրատարակվել է 1942 թվականին:

22

Փաստորեն խնամարկյալը սիրահարվել է: Այն էլ վատթարագոյն ձեռով, որ հնարավոր էր նրա համար, եւ մի աղջկա է սիրահարվել, ում մասին քո ուղարկած զեկույցում ընդհանրապես ոչինչ չկա: Դու հավանաբար կուզեիր իմանալ, որ այն թեթեւ թուրիմացությունը, որ քո ջանքերով ծագեց իմ եւ Գաղտնի ուսուխիսության միջոց՝ կապված իմ նամակներից վերանմ եղած անգլոյշ արտահայտությունների հետ, հարթվել է: Եթե դու կարծում էիր՝ իմ բարի ծառայություններն արդեն ապահովված ունես, ապա սխալվել ես: Դու պիտի վճարես դրա դիմաց, ինչպես Նաե. քո մնացած կոպիտ սխալների: Իսկ միայն այդ եւ նամակին կցում եմ մի փոքրիկ գրքույկ, որ հիմնված է լույս տեսել, անգետ փորձիչների համար Նախատեսված Նոր ուղղիչ տան մասին: Գիրքը շրայորեն նկարագարող-

ված է, եւ դու ոչ մի անհետաքրքիր էջ չես գտնի նրանում:

Ես նայեցի այդ աղջկա անձնական գործը եւ սարսափել եմ հայտնաբերածիցս: Նա ոչ միայն քրիստոնյա է, այլեւ այնպիսի քրիստոնյա, ով ստոր է, սողնափուկ, ինքնագոհ, կեղծ համեստ, կիսահամր, մկանման, անզույն, անկարեւոր, կուսական, տիաս աղջիկ: Մի փոքրիկ կենդանի: Նա իմ մեջ սրտխառնոց է առաջացնում: Գործի էջերն իսկ լցված են նրա գարշահոտությամբ եւ այրում են: Ինձ ուղղակի խելագարեցնում է, թե ինչպես է աշխարհը վատթարացել: Հին ժամանակներում մենք այդ աղջկան ամֆիթատրոն կզգեինք: Նրա տեսակը հենց դրա համար է ստեղծված, թե եւս այնտեղ էլ շատ օգուտ չէր տա: Փոքրիկ երկերեսալի խաբեբա՞ր (եւ գիտե՛մ այդ տեսակը), ով իր մասին ենթադրել է տալիս, թե կուշաթափվի արյան տեսքից, բայց ժպիտը դեմքին մեղմում է: Խաբեբա ամեն է առումով: Թվում է՝ կարագը չէր հալչի նրա բերանում, բայց արի ու տես, որ երգիծական տրամուլություն ունի: Արարածի այն տեսակն է, որն ԻՆՉ զվարճիկ կեղմարներ: Չվզվել, անհամ, կհաճե՞ համեստունի, ու դեռ պատրաստ է ընկնելու այս տխ-

ԽԱՐՆԱԿՉԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Նվիրվում է Ջ. Թոլկինսին (անգլիացի գրող, բանաստեղծ, բանասեր)

մարի արմունկների մեջ, ինչպես որեւէ այլ բազմացող անասուն: Ինչո՞ւ. Թշնամիի նրան չի վերաբերում դրա համար, եթե այդքան խիված է կուսության վրա. փոխաբերք բերանը լայն բացած՝ ժպտալով հետեւում է:

Թշնամին Իր սրտում հեղուկ է: Այդ բոլոր պահերն ու հսկումները, ներդրություններն ու խաչերը միայն արտաքին բաներ են: Կամ էլ նման են ծովափնյա փրփուրի միայն: Իսկ այնտեղ՝ Նրա ծովի խորքում, հաճույց է եւ ավելի ու ավելի շարժ հաճույց: Եվ Նա դա չի թաքցնում. Նրա աչք կողմում «հավիտենական հաճույցներ» են (իմում). Սարմ ժե՛ժժ 11 - Թրգմ.): Ի՜նչ զգվել է: Ես չեմ կարծում՝ Նա ամենահեռավոր իսկ պատկերացումն ունի

այդ բարձր ու մեծ խորհրդի մասին, որի համար եւս մենք բարձրանում միազարհուր հանդիսաբան ժամանակ: Նա բո՛հ է, Օշինդրիկ: Նա բուրժուայի մտածողություն ունի: Նա Իր աշխարհը հաճույցներով է լցրել: Լիքը բան կա, որ մարդիկ անում են ողջ օրը առանց Նրա առարկության նշույլի իսկ, քնում են, լողանում, ուտում, խմում, սիրով զբաղվում, խաղում, աղոթում, աշխատում: Ամեն ինչ ստիպված ենք ծնել, որպեսզի որեւէ կերպ կարողանանք գործածել: Մենք պայքարում ենք դրան ու անշահավետ այդ մանկերում: Ոչ մի բան բնականորեն մեր կողմից չէ: (Բայց սա, Ի հարկե, քեզ չի արդարացնում: Ես հիմա հաշիվներս կմաքրեմ քեզ հետ: Դու միշտ ատել ես ինձ եւ

կտիությունն ցուցաբերել, երբ համարձակություն ես ստացել):

Հետո անշուշտ խնամարկյալ ծանոթանում է այս աղջկա ընտանիքի եւ մաքրող շրջանակի հետ... Չէի՞ր տեսնում, որ հենց տունը, ուր ապրում է այս աղջիկը, այնպիսին է, որ խնամարկյալը ընդհանրապես պիտի չմտնէր այնտեղ: Անբողջ տարածքն այդ մահացու գաղափարությամբ է լցված: Անգամ պարտիզականը, որ միայն իրեն տարի է այդտեղ, սկսել է այդ հուռը ձեռք բերել: Նույնիսկ հյուրերը, հանգստյան օրերին այդ տուն այցելելով, այդ հոտից մի մաս տանում են իրենց հետ: Շունն ու կատուն էլ են դրանով շողոված: Դա մի տուն է, որ լցված է ինչ-որ անթափանցիկ գաղտնիքով: Մենք կատար ենք (սա առաջին սկզբունքների հարց է), որ այդ ընտանիքի ամեն անդամ պիտի որ ինչ-որ եղանակով փող արարի ու իրենցիկ հաշվին, բայց չենք կարողանում պարզել, թե ինչպես: Այն գաղտնիքը, թե իրականում ինչ է թաքցված այդ անշահախնդիր սիրո ջրղարկման տակ, նրանք ստիպված են այնպես նախանձախնդրորեն, ինչպես Թշնամին Ինքը: Միբոլոր տունն ու պարտեզն, որ պիտի անպատկառություն են:

Շարունակությունը՝ էջ 8

ՀԱՅՐԵՆԱՊԱՏՈՒՄԸ ՆՈՐ
ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌՔԵԿ
XX դար

Սկիզբը՝ թիվ 13-17, 20

Մին («Մթանձոր») (1927) ժողովածուն կտպագրվել, Բակույնի ակնարկվել են ու պատմվածքներն առաջողորեն լույս էին տեսնում «Խորհրդային Հայաստանի» եւ «Մարտական» էջերում: Դրանք խորագրված էին «Մեր գյուղերում», «Գավառական նամակներ»: Երաւ իր հայերենապատումը բացահայտելու բանկին է պատմվածքի վերածված «Քիւ տանը» ակնարկը, իր տպագրւելը «Խորհրդային Հայաստան» թերթի՝ 1927-ի 6-րդ համարում:

Չարենցի խմբապետ Ճավադի հետ-
ընթաց գրականությանը և մտավոր Մահառու
խմբապետ Մադադը, և հաջորդում և ազ-
գային րոբենցի ծաղրը. «Մի ձեռքը
պարզեմ աբեի Քիթիզը, Կանը, Մուշը, //
Մյուսը՝ մինչև Կիլիկիա, // Ինչպիսի լուս-
ծալում և ...» // Ամուս և Վեցորդ, էլի
կա...» (Գ. Մահարի, «Պոետ մայիսյան
խելոգված վարդերի, Լոյենքերյան գաղ-
թան և բուլշեվիկյան արիսի» մասին), ԽՀ,
1929, թիվ 106.10 (այսին)։ Մահարի
պատմական վայրերը հիշատակում և
կատե «1914-1929» պոետում, պատկերում և
համաշխարհային պատերազմը, բայց վե-
րաբերումը նույն և. «Դեպի Կարին, //
Քիթիզ ու Մուշ // Տանուս և, ադե... //
Մասիս ուր կասեց մշուշ, // Պարտեր...»

«20 թիվ» վերնագրվածը:

Մահարու հայրենաճանաչողության ուղղությունը բնորոշ էր նաեւ Վաղարշյակ Նորենցին: «Մուտք» (ԽՅ, 526, թիվ 153, 2 հուլիս) բանաստեղծության մեջ գրում էր.

Որքա՞ն, որքա՞ն սավառնակներ...

Մենք նոր ենք շինում խճուղին,

Երկի՛ր իմ, չարքաշ բեռնակիր,

1926-ին Իսահակյանը ելավ Հայաստան: Մամուլն ողջունեց նրան՝ «Ուստա Կարոյի վերադարձը», «Աբու Լալայի վերադարձը», «Զրույց բանաստեղծ Ավետիք Իսահակյանի հետ», «Ավ. Իսահակյանը Իսրորդային Հայաստանում» (հՅ, 1926 թիվ 234, 235, 236, 275):

1926-ի խճայարներն է այցելում, այնուհետև 1932-ին հայտնաբերում բնակության և հատառոտման Չապեկ եայալանը։ Արդյունքը իշխաթաման է շատ կողմերով, այդ թվում՝ ուղեորությանը միջոցի, ինչի աղյուսընը ժողովուրդների համեմաշախություն է ազգային գարծոնի տրամադրությամբ դրած «Ինքնավար Ղարաբաղում» ականարն է (հշ, 1927, թիվ 128, 129)։ Հայոց ողբերգության գլուխատեղն է։

Յայրենի իողական է իրապարակում «Բա-

կանյան ժողովրդի տրագեդիան» վերնագրով (ԽՅ 1928, թիվ 60):

Հայրենասիրական տրամադրությունների լրացուցիչ ազդակ էր հայրենադարձությունը: 1931 թ. դեկտեմբերի 31-ին «Պրեսս» շոգենավով Հունաստանից հայրենիք է վերադառնում հայրենադարձների առաջին խումբը (հՅ, 1932, թիվ 3, 3 հունվար):

Ազգային ոգին ճնշելու ամենասուե էջերից մեկը Կենտկոմի քարտուղարության՝ 1933 թ. նոյեմբերի 14-ի «Հայպետհրատի արտադրանքի իդեոլոգիական անկայու-

տալթյան մասին» որոշումն էր (հւ, 1933, թիվ 267, 18 կոյեմբեր), որով Նազիստական իշխման մեջ են մեղադրվում Չարնեցիի «Գիրք ճանապարհին»։ «Մի գիրք, որը թողնել իդեալիստական մեղաբանական է տալիս Ղայաստանի պատմությանը ակնկալությունն արտահայտելով հայկական մարտնչիկ Նազիստիկականը»։ Գիրքը համարվում է հակաբոլշևիզմի մաքսաներկություն։ «Հակաբոլշևիզմիական տրոցկիստական գաղափարությունն Լուսակցության դեմ, տրոցկիզմի դեմ Լուսակցության մղած պայքարի են Լուսակցության առաջնորդ Ֆ. Ստալինի դեմ... Հայաստանի պատմության թուղի Նազիստիկալիստական մեղաբանում, հայկական մարտնչիկ Նազիստիկականը»։ Այդ որոշմամբ խոտանվում է Նաեռ «Հայոց գաղափարական քրեատմախիսն», որի մեջ գտնուել են Բաֆուր, Պատմականայն, Հաիաիսիի ծայրախել շուխիստական տաեղագործությունները, Արմուկի ժողովածուի կցված՝ Վաղարշակ Տեր-Վահանյանի վերջաբանը, Ա. Արմեի «Եդեսան» վեպը, «Գրքը բարոյական է տեղական Նազիստիկականը»։ Այս գրքերը հանվում են շրջանառությունից, հեղինակները քննադատվում են։

1934 թ. հունիսի 8-13-ին Գորոզների տանը կազմակերպվում է բանավեճ՝ նվիրված գրական լեզվի հարցերին: Չեկոցումներով հանդես են գալիս Զարենցը, Բակուցը, Դմիտրյանը, Ելոյթ են ունենում Արմենը, Նաիրի Զարյանը եւ ուրիշներ:

Շարունակությունը՝ էջ 8

ՍԿԻՂԲԸ՝ էջ 6

Հովհան Մանդակունու կաթողիկոսության առաջին 28-ական անցնում է ազգային նկատարում պայքարի թոժուրը: Այս բոլոր ղեկավարություններից հետո այդ ժողովրդին իր արյունակա հաղթանակների պտուղ խաղաղություն է վայելել: Կահան Մամիկոնյանի մարզպանության տարիներին: Ժողովրդի խանդավառությունը կիսում է նաեւ Հովհան Մանդակունի Հայրապետը՝ գոհաբանակալ ար Պատարագ մատուցելով՝ սպոմոսներով եւ հատուկ ընդերգվածքներով, ինչպիսիք են՝ օրինակ՝ փարավանի գեղությունից Իսրայելի ժողովրդի ազատագրումը, Սողոմոնի թագավոր իշխակվելը:

Ղազար Փարպեցին որոշակի թվականի իր հիշատակներում երբ է հախան Մամիկոնյանը մարգպան դարձել: Սամուել Անեցիս հախանին մարգպանությանը հորովարտակի ուղարկվում թվագրում է 507 թվականով (տե՛ս «Սամուելի քին. Անեցու խաչաբնյուն ի գոց պատմագրաց», Վաղարշապատ, 1893, էջ 172), որի պիսյալ եւ անընդհատ ինքնեւ ակնհայտ է: Անեցու աշխատության մեջ ինչպէս Զաղկերտի ժողովրդի թվականը պետք է ուղղել՝ 473-ը դարձնելով 451 թ., այնպես եւ նրա նշած թվականից պետք է կտեսն քսաներկու տարի, եւ խառնանք 485 թ.: Այսինքն՝ Պարսից Պերոզ արքայի սահմանակի՝ 484 թվականից հետո Նայոց աշխարհում խաղաղություն եւ հաստատվում. 485 թ. սկզբին հախանը նշաւանվում է հայոց սպարապետ, իսկ նույն տարվա վերջին՝ նաեւ մարգպան: Այս շրջանում Յովհանն Մանդակալի Հաթորիկընդ հոգեւոր ու վարչական խաղաղ գործունեություն է ծավալում. Զոր. Եկեղեցու. քաղեկանդու-

ՀՈԿՅԱՆ ՄԱՆԴԱԿՈՒՆԻ
(Կաթողիկոսության առաջին եղջանը)

թյան եւ զարթոնքի սկիզբն է դրվում:

Ղազար Փարպեցիին հալածանքների պատճառով չի կարողանում նկարագրել Հովհանն Մանդակունու հովվապետության այս շրջանը և իր Պատմությունը ավարտում է Հայոցն Հայրապետի ատենաբանությանը՝ խոսված Վահանի մարգպանության մաշիթը: Այս ատենաբանությունը բավական ընդարձակ է, սակայն կառուցվածքային կատակավոր տեսք չունի, քանի որ համաձայնի այն կազմել է մաքուր շարքեր է կցկտոր հատվածներով ու ակնարկներով, ինչը թերու վկայում է վավերականության մասին: Փարպեցիին, անշուշտ, ներկա է եղել, երբ Հովհան Մանդակունին խոստել, հորդորել է քարոզել է, ուստի Հայրապետի ճանտ մաքուր շարքեր է այն հատվածներով, որոնք ինքը նշել կամ հիշել է: Այս աշխոյս Մաղապաղա արք. Օրմաշխանը նշում է. «Սղազդութեան

արիւնշտու չուներ, որ աւելի կատարելով կերպով կարեւորեալ տնտեսաբանին խօսքը՝ զփրի առնել, որով զրաւիչ եւ նշանաւոր կէտերով միայն կրցած է նշանակել» (Մարգարիտ արք. Օրմաւսեան, Ազգապատում, հտ. Ա, էջ 546): Կարելի է ենթադրել, որ պատմագիրը պարզապէս չի ցանկացել Յովհան Մանդակունու քարոզի ինքնակամ փոփոխութիւններին ենթարկել եւ նույնութեամբ պահպանել է իր եզրուելու: Երա վկայութեայ համաձայն՝ հայոց հոգեւոր հայրը նույնիսկ համազգային ցնծութեայ այս պահին ժողովորդի մէջ նկատում է երկու բեի՝ ազգասերներ եւ պարսկամետներին հակախաղութիւնների վտանգը, փոփոմ է քարոզել անհիշաչաւութիւն, ներողամտութիւն, սեր, միասնութիւն, հաշտութիւն՝ հետամուտ լինելով երկրում խաղաղութեայ հաստատմանը: Մարգարիտ արք. Օրմաւսեայը քանակի ներկայացնում է

Է Հովհան Մանդակյանու մտա-
վախությունն ու ապրումները.
«Հովհան, ընդհանուր ժողովուր-
դին հայրը, ամենը շահելու հե-
տախուս, մոլորեցվածներն ընկ-
նումը տեսնելով՝ անոն ուղղու-
թեան բերելու ջանացելու, նա
փոխարարած հաշտության, ա-
նկշապար Ներդրումությունե-
ան պարագայեցող արգահատման
քարոզն է, որ կը խօսի, կարծեմ
սե՛ր քի՜միսմութեամբ մոլեցնելա-
յաթիւ մը հանդարտեցնէ կը
ճգնի...» (անը, էջ 547): Այս աստ-
եաքանությունը հուզական, սր-
տաքան խոսքն է քաջարկուն է
բարեխնամ հովվագայտի, որը
ձգտում է ամբողջական պահել
իր հոգեդուր հոտը. «Չի կրնա
ամենայն ինչ բաց խոսքերով
արտասանել, ի համարձեակի
ամեն ճշմարտության անսպա-
րուակ հոչակել, չուզէր ուխտա-
պահներուն նախանձայուզու-
թիւնը փրկարել, ի փափաքի
ուխտասենցներուն յանձնա-
պատասխանին ներշնչել: Այդ
տարբերակ ի՞նքնը ու այդ փա-
փուկ զգացումներն են, որով լե-
ցածն է Մանդակյանն, Եւ այդ
սիրտով կը թղթին նորա խօսքե-
րը, զորս իրաւամբ գնահատած
է Փարպեան, Եւ նախնական ձե-
ւին սե՛ր մեզի հասցուցած է՝ շի-
մարձակելով արուեստական ո-
ճերով անոնց վեհութիւնը խա-
նարել» (անը, էջ 547): Հովհան
Մանդակյանի Հայրապետը ցան-
կանով է համախմբված է ան-
սասուն պահել իր հոտը՝ ան-
կալների նկատմամբ սեր է նե-
րողամտություն քարոզելով. «Ա-
նկարմար բանք է մէջ Մանդակ-
յանի ատենաբանութեան խօս-
քերը, ինչպէս նիւթը ձեւիւ զո-
ղիւր սնկադառուտել իր կայծերն

այլ ընդհակառակն բարձրախոյ
հոգւոյ մը արդիւնքն է, որ երե-
ւան կուգայ» (անդ, էջ 548):

Հովհան Մանդակունու հայրապետության մասին խոսելիս նախ պետք է ճշտել նրա կաթողիկոսության ժամանակաշրջանի ու տեղոգությունը: Այս հարցում պատմալիքներն ու ժամանակագիրներն իրենց հաղորդած տեղեկություններով են տեսակետներով բաժանվում են երկու խմբի. մի մասի կարծիքով՝ Հովհան Մանդակունին հայրապետել է վեց տարի, իսկ մյուս մասի տեսակետին համաձայն՝ տասներկու: Այս թվերը լիովին տարբեր են, և այդ տարբերությունը չնք կարող թվականալիս տառերի նմանությանը վերագրել, ուստի պետք է ընդունել, որ վերերոյալ մտոցեմոսիսն ունեն իրենց հիմնավորումը: Եթե նկատի ունենալն ենք այն տարիները, երբ Հովհան Մանդակունին մասնակցել է ազատագրական պայքարին և կապառել երկրի ու Եկեղեցու պաշտպանությանը՝ սկսած 478-ից մինչև 490 թ., ապա տասներկու տարին իրավամբ ընդունելի է: Իսկ երբ նրա կաթողիկոսության տարիները հաշվում ենք խաղաղության հաստատումից հետո՝ Նեղեղու բարեկարգության համար ծավալած գործունեության շրջանից, և երբ նրա հայրապետությունը պաշտոնական և պետական վավերացում տեսցավ մոտ 484 թ., ապա այս դեպքում հիմնավորվում է երկրորդ տեսակետը: Այսպես՝ Հովհաննեն Ղրսախանակերտցին գրում է. «Իսկ մեծ Հայրապետան Յոհան Մանդակունի՝ կացեալ յաթոռ հայրապետութեան ամս վեց, փոխի առ Քրիստոս» («Հովհաննես Կաթողիկոսի Ղրսախանակերտցոյ Պատմութեան Հայոց», Թիֆլիս, 1922, էջ 60-61):

ԱՐՄԻՆԵ ԶԱՆԹԻԿՅԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱՊԱՏՈՒՄԸ ՆՈՐ
ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌՋԵԿ
XX դար

Սկիզբը՝ էջ 7

Մերքիսն անվամբ գրաքար բաների մեջ է և ևացիոնական տեսնում: Նրա համար անվամբ աքաթակեի էր Չարքեցի օգտագործած «դպրոցական» բառը, իսկ միջնադարը Շնորհալիով հիշելը, ըստ ընդ, հետաքրքիրություն է: Այստեղից եւ թողիչ է կատարում ընդ պի կմնեի «Չարքեցի է հարակից իսկիդերի մասի» հոդվածի է ամփոփում. «...ազգային առանձն հա հտ կ ու ղ ո լ ը Ն եր ի խտացման տեսությունը գործնականում վերածվում է ևացիոնալիստական առանձնահատկությունների խտացման», «Ազգային ձե է ևացիոնալիստական բովանդակություն. այս պահանջով էի հանդես գալիս ևացիոնալիստները լեզվական դիպուկություն» (Լ. Չարյան, «Գրական լեզվի ևացիոնալիստական արհալակման դեմ», «Խորհրդային գրականություն», այսինդեպի՝ Կ. 9, 1936, թիվ 3-4, էջ 191, 193): Նույն հոդվածում Չարյանը քննադատում է Նաե Բակունցին՝ իր հիշողությունը գավառաբարբառով խտեցնելու համար:

ԽՍՀՄ գորողների հիմնադիր համագումարին ընդառաջ՝ մամուլում եւ ԶԳՄ-ում ծավալվում են դաժան քննադատություններ ու ինքնաքննադատություն:

Մեղադրանքի հիմնական թի-
րաբախ նախադիվան էր: 1934 թ.
հուլիսի 21-ին Գորոզների տանը
Բալուկյան հանդես է գալիս «Տե-
ղակալան նախադիվի մի քանի
արտահայտությունները մեր
գրականության մեջ» գեղեցու-
յով է իր ազգականի՝ ԴՊԳԻՎ
Կետևոյմի քարտուղար եղբան
Բալուկյանի հորդորով դիմում ին-
քնակառավարության: Լեոնի ին-
քնաբան հանդես է գալիս «Դեպի
ծավալուն» ստեղծագործության
իլլեսթրացիայատուրություն» (հՅ,
1934, թիվ 168, 23 հուլիս) ելույ-
թով: Արխիվից հայ գրական աղ-
բիվները համարում են, որ Բալուկյան

ժեպավոր բոլոր երկերին տալիս է
նացիոնալիստական բնորոշու-
մը. «Մեր գրականության մեջ
նացիոնալիստական տենդեն-
սերի արտահայտիչն էր Չարենցի
խմբակը...»: Դարձածն իջնում
էր Չարենցի, Բակույանի, Արմենի հի-
շարժան երկերի վրա:

Հիմառաջին համագումարի կապակցությամբ Լույս քննարկատնայության արդեն հիշվու է ՀԼՍՏԻՄԻՍՏՐԱՏՈՐԻՍԿ ՎԱՐՁԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐԱՏՐՈՐԻՍԿ. «Մի շաբաթ քննե՛ր, որոնց եղբեք չի կարելի երկրորդ շաբեք գրողներին շարժե՛ր դասե՛ր, ինչպիսիք են ԸՆԿ. ԶԱՐԵՆԵ, ԲԱԿԼՈՆԵԶ, ՄԱՏԻԱՐԻՍ, ԹՅՈՒՆ են տվե՛ր ազգայնական քննչային կոպիտ սխալներ, որոնք պնդե՛ր են ազգային պրոբլեմի ինքնուրույն լուծանակությամբ» (ԳՔ, 1934, թիվ 2, 1 օգոստոս)։

«Նացիոնալիստական թեման հոռու ափ տեղեկեցներ»³ Զայաստանի գողոնելի հիմնադիր համագործակցի ճառու՝ վերստին քննադատում է հանցյալը: Զևնադատվում են նույն անուկները, անցյալի կարողությունը, թախիծը և այլն: Ճառի ընթացքում է. «Մեր գողոնելիքն ոմանք այսօրվա մեր իրենականությունից կարծես թե փախուստ են տալիս դեպի անցյալ: Երբեմն իրեպակասացում են անցյալի ամենամոռյալ էջերը (Մահարի, Թթթթվեր), թախիծով և կարողուժի վերադարձում անցյալի էջերը են օրելակորկոտեն նույնիսկ ներմացում են մեր այսօրը (Բաւուկոն)՝ Օրիանի փողոց): Զափազանգ հատկանշական է Զարեկի զի՝ Փիրը ճանաչարիին»: <...> Սիպյ է Զարեցի մոտեցումը դեպի մեր անցյալ» (Պատմության քառուկիներով): Մեր ժողովրդի ամբողջ անցյալի վերջից զ գտնում ոճ մի լուսավոր սեռ. կրա պտեմը վերածվում է մի նոր «ողբի» և տարածվում է ոչ միայն մեր անցյալի, այլև ողջ աշխով նաեւ:

մեր երկրայի վրա: Քառեղի աղ-
նեի այնքան լուրջ է Չարենիկ կա-
տարան վախճը- ըստ էության
Նազիստկախոսական շեղում,- որ
ևս պետք է շատ լուրջ մտածել
անհապաղ ուղղի այն: <,->: Ա-
ռազվել են անհրաժեշտ է խիստ
են անհաշտ լինել, որովհետև
Նազիստկախոսական պատկերն
ու այսօրվանները հանդես են ե-
կել մեր գրականության երկու
խոշոր վարպետների մոտ (Չա-
րենց և Բալուեն), այն էլ մեր մի
շարք պարզորոշ խնայագլուշա-
ցունակը հետո: ԶԷ՝ որ Այսենը
լույս ընծայեց իր «Ծիրանի փու-
ղ» կուսակցության համաժող-
մարում մեր արած դիտողու-
թյուններից հետո» (ԳԳ, 1934,
թիվ 21, 10 օգոստոս):

«Նացիոնալիզմի» հարցերն արծարծվում են նաեւ ԶԳ առաջին համագումարի գեղեցիկումներում ու ելույթներում (Ղ. Տեր-Սիմոնյան, Գ. Գյուլիբեխյան, Զ. Սկրյոյան, Ն. Չարյան, Ե. Զարեց, Ա. Բակունց, Լ. Արիսյան եւ ուրիշներ): Նրանց հավանություն են տալիս հանջայի ճառի դրույթներին, այն ընդունում որպէս գործունեության «երկաթե օրէն»:

«Նացիոնալիստական» համաժողով ցույցերի ենթադրադրությունը շարունակվում է ՀԱՅԿ գործերի հիմնադիր համաժողովում (1935, 15 օգոստոս - 1 սեպտեմբեր, Մոսկվա), որտեղ հիմնական գեղեցկույունը հանդես է գալիս ԳԳՄ վարչության նախագահ Դրաստամատ Տեր-Սիմոնյանը. «Գործերը շարունակ, Գործեր են Մասիայի, Անտե Բալուկը, Կահան Թոթուկյան նացիստի պատմության հարցերի նկարագրի իրենց այլ շարք եղյուցներում թույլ են տվել որոշ չափով իրենց հանդիմանի այլ անցյալը» (ԳԳ, 1934, թիվ 23, 5 սեպտեմբեր): Դրան հակառակ՝ ազգային ամառադրությունը համայնադրություն

նական գրականության սեփականությունն դարձնելու հարցերով նույն համագումարում ելույթ են ունենում Զարեհը, Բակունը:

Որպես կուսակցության մարտառական օրգան՝ «Խորհրդային Հայաստան» թերթը քննադատական հոդված է տպագրում «Գրական թերթի» թյույլ տված քաղաքական քննություն՝ հասկնալաբեն «Խորհրդային կուսակցության փախկնություն» (1935, թիվ 107, մայիս): «Գրական թերթի» խմբագրությունը «խովիվ» է ակնվերապահորեն՝ ընդունում, որ «այլ քննադատությունը եւ իր կողմից ակնացանում, ր, այո՛ւ, «Խայկական եւացիոնալիզմ», ինչի դեմ ինքն ինչպէս հարկն է ի պարտաւ: Շարունակութեան մեջ» կարողում էւ. «Գրական թերթը» ըստ յօդանուն հաշտութեական վերաբերմունք հանդէս բերեց Զարեհի, Մ. Բակունցի եւ իր քաւի ալ գրողների եւացիոնալիստական տեղեկոյնների նկատմամբ, արդիայի ոիրքն, աւելուշտ, չէր կարող կասպտեն ալ գրողների միջնէ վերջ հաղթանակուն իւրեան փախկնութե» («Խմբագրություն» կողմից), ԳԳ, 1935, թիվ 11, 20 մայիս): Թերթի խմբագրությունը Եւ Ազգական գլխավորութեամբ իտտոստանը է առաջիկայ համարներում «թղչեիկական ինքնեացիութեամբ» մշտնական տեսնում

առաջ բերել այդ ասպարեզում եւ
ոչնչացնել «տեղական սացիոնա-
լիզմը»: «Գրական թերթը» 1935 թ.
մայիսի 20-ի նույն համարում ար-

տառպում է ևսևն Մոսկվայում հայ պոեզիայի երեկոյի կապակցութեամբ «Պրավդա» թերթի անդրադարձը, որի մէջ ևացեցաւիպիկ մեղադրամբով վերտօնի խիստ քննադատութեան է եւթարկվում Երեշէ Զարեկը: Աւտ այլմ թեթ Զարեկը հաւաքակ մման չլի, թե ինչ է աւտմ նրան խորհրդային քննադատութիւնը, ապա ևւ կարող է դառնալ դասակարգային թշնամու գարպահարական զիրթեի արդոհատիյոնը» (Մուկ տեղում): Այս ևախազգուշացումներն ատոհմնաւարք դառնում են մահազով անհաւանգեր են ինչում որպէս քաղաքական ծանր մեղարարները: Միաժամանակ անհատի պաշտամունքի ուժեղացումը գրողներին պահում է ատոհմնաւարք շիկացող պայթիւնաւատակ լարվածութեան մէջ, ինչը հարաբերութիւնների նոր դասակարգութեան է թելարում Արաի հաւնչային սպասուելոնից հետո: Այդ ծրագրակն ողբերգութեան անմիջապէս հաջորդում են քաղաքական հալածանքները հենց ևացեցաւիպիկ մեղարարմբով: Նախ՝ հաւնչայնը հռչակվում է որպէս «ևացեցաւիպիկ» են «ևացեցաւիպիտ գրողներին» պաշտպան, ինչից հետո հարկակում է ևախաձեռնվում այդ գրողների դէմ:

Շարունակելի

Դավիթ ԳԱՄՊԱՐՅԱՆ
Բանասիրական գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր

ՔԼԱՅԿ ԼՈՒԻՍ

Սկիզբը՝ էջ 6

Դրանք հիվանդոտ նմանությու-
նե՝ այն էին հրապարդության, որը ու
մարդ-գրող Դրախտի մասին. «
ուր միայն կյանք վա, ուստի այն
կի երաժշտություն է, լուրջուն է
մեջերդդ ժժ դարի շուրջանդա-
ն ու բարոհի Տորք Մակունայի «
քերը» բարոհն է. (Թրքմ.)։ Եր-
թյուն է լուրջուն. ինչպե՛ս է՝ եր-
գզվում։ Որքա՛ն շնորհակալ պիտի
մե՛նք, որ այն օրվա՛նց, երբ մեն-
գո՛հիք մտավ (շատ ամենի վաղ,
ժամանակե՛նց, որ մարդիկ, հաշվեղո-
յի տարիներով, կարող էին արտա-
սանդարմանե՛սկան տարա՛ցի՞ք ու
նազուկս աստիճաններ է ասնորա-
կան ժամանակի ոչ մի վայրկյալ
հանձնել՝ այդ երկու գաղթի՛ն ու
րե՛ն մեկին, այլ ամբողջը զբաղեց-
նու՛ղով։ Արմու՛ղով՝ մե՛նք դիմա՛վա՛
նա՛վոր, դո՛ւժան ու առանկա՛ն
սե՛խ արդասայտության՝ Արմու՛ղ
է միայն մե՛զ պաշտպանե՛նք ու
կամենե՛ր, փողոցի հուսահատու-
րից է ասե՛նիսրի ցակերթյու՛ն
Մե՛նք ի վերջ ամբողջ տիգեղե՛ն
ծե՛նք արմու՛կն։ Մե՛նք արդեն մե՛նք
ե՛նք կատար՝ այս ուղղությու՛ն
Դրախտի մեղեդիներն ու լուրջու՛ն
վերումն է դադարե՛լու։ Բայց ե-
նու՛մ ե՛ն, որ մենք դե՛ռե՛ս քա՛ղաքա-

բարձր աղմուկ կամ դրա նման մի բան
չենք ստեղծում: Հետազոտությունները
դեռ ընթացքի մեջ են: Մինչ այդ դո՛ւր, փոք-
րիկ զգվեի... (այստեղ ընագիրն ընդհատ-
վում է եւ ապա շարունակվում մեկ այլ ձե-
ռագրով):

ԽԱՌՆԱԿՉԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Նպիրպում է Ս. Թովկենմին (անգլիացի գրող, բանաստեղծ, բանասեր)

Գրեւոյ տարեքի մէջ հայտնաբերեցի, որ ասիւրիներէն թույլ են տուել, որ քի սկսակ հայրկրիտոսնէկ են ստակմ: Հետեւաբար, շարունակաբար թելգարեւ են իմ քարտուղարիւ: Այժմ, երկ կեդարանակափութիւթոսն ապարտել են, եւ ընկունու են, որ դա քի պարեքրակակ երեսոյ է: Դրա մասիի որոշ լուրեր հասել են մարդակեց, եւ դրա աղակալածեմ կնարագրութեւն երեսուն է քակաստեմ Սիլտոսի մոտ, քի ծիծաղելի հալեմքսմ, թէ այսպիսի կեդարանակափութիւթոսն երեսուն թշնամու կողմից մեզ տրված «կայտիծ» են (ակալակվում են մէ դարի առջ. երեկնակ են Սիլտոսի «կողույսդ դրախի» Ժ գրունդ արտահայտված միտքն այս մասին - Թղվւ: քի) Այլ ավելի ժամակակալից գրող, ում անունը Փշոն է, ինչ է, այնուամենայնիվ, ճշմարտութիւնը հակակցել են («Փշուն» Տորք Բեռնարդ Շուռն է. հաջորդ կախարատչայան մեջ ակալակված «կայեցի ուժի») մասին եւս գրում է «Մարդու գեղմորդը» եւ «Երեսարած աւ Մաթթարալ» գրքերուն - Թղվւ: քի) Երեսարանակափութիւթոսն ներքիս է թիւում են կայեցի ուժի փառավոր արտահայտչութիւնն է, այն կայեցի ուժի, որիս մեր Հայրը կերկրագագեւ, եւեթ իրենց բացի ինչ-որ բանի երեսարագելու (ինքն: Իմ կնիւք ձեռուն եւ էլ ավելի են փառագած քեզ տեսել, քի այնուհանդիս գրկախառնմար քեզ իմն մարդակ:

(Ստորագրություն) ՁԻԱԶԵՏ

**Նորին Անդնդային Գերազանցության
քարտուղար Խառնակչի համար
(ծախսեր, գրավաթուղթ եւ այլն, եւ այլն)**

Շարունակելի

Անգլերենից թարգմանությունը՝ Ս. Ս.-ի

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կրոնական, մշակութային,
լրատվական երկշաբաթաթերթ

Հիմնադիր՝
Լիար Լիար Լիար Բախաճիկ

Յրատարակիչ՝

«Զրիստոնյա Հայաստան»
թերթի խմբագրություն

Գլխավոր խմբագիր՝
Աստղիկ Ստամբուլյան

Գրանցման վկայական՝ 624
Խմբագրության հասցեն՝

Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածին
ՅԷՊԿԻՍՏ՝ 517197

Էլ. փոստ՝ qh@etchmiadzin.am

astghikstam@gmail.com
web կայք՝

kh-tert.livejournal.com
krishavas.wordpress.com

Ստոր. տպագր. 18.11.2014 թ.
Տարածվածություն՝ 2100

Տվաբանմակը՝ 2100
Գինը՝ 50 դրամ